

in Arakan and the Muslim Names of Arakanese Kings: A Reassessment", *Journal of the Asiatic Society of Bangladesh*, XXI/1, Dacca 1986, s. 17-23; M. W. Charney, "Crises and Reformation in a Mari-time Kingdom of Southeast Asia: Forces of Instability and Political Disintegration in Western Burma (Arakan), 1603-1701", *JESHO*, XLI/2 (1998), s. 185-219; a.m.f., "Arakan, Min Yazagği and the Portuguese: The Relationship between the Growth of Arakanese Imperial Power and Portuguese Mercenaries on the Fringe of Mainland Southeast Asia, 1517-1617", *SOAS Bulletin of Burma Research*, III/2, London 2005, s. 974-1145; A. Selth, "Burma's Muslims and the War on Terror", *Studies in Conflict and Terrorism*, XXVII/2, Washington 2004, s. 107-126; A. Chan, "The Development of a Muslim Enclave in Arakan (Rakhine) State of Burma (Myanmar)", *SOAS Bulletin of Burma Research*, III/2 (2005), s. 396-420; J. P. Leider, "Forging Buddhist Credentials as a Tool of Legitimacy and Ethnic Identity: A Study of Arakan's Subjection in Nineteenth-Century Burma", *JESHO*, LI/3 (2008), s. 409-459; a.m.f., "Arakan around 1830: Social Distress and Political Instability in the Early British Period", *Arakanese Research Journal (Bangladesh)*, II (2008), s. 5-24; S. N. Parnini, "The Crisis of the Rohingya as a Muslim Minority in Myanmar and Bilateral Relations with Bangladesh", *JIMMA*, XXXIII/2 (2013), s. 281-297; N. Kipgen, "Conflict in Rakhine State in Myanmar: Rohingya Muslims Conundrum", a.e., s. 298-310; "Birmanya", *Gelişim Büyük Coğrafya Ansiklopedisi*, İstanbul, ts., IX, 2401; K. Nemoto, "The Rohingya Issue: A Thorny Obstacle between Burma (Myanmar) and Bangladesh", http://www.burmalibrary.org/docs14/Kei_Nemoto-Rohingya.pdf; Ahmad, "The Rohingyas: from Stateless to Refugee", <http://www.netipr.org/policy/downloads/20100101-From-Stateless-To-Refugees-lmtiaz Ahmed.pdf>.

İSMAIL HAKKI GÖKSOY

ARAZ, Fatma Nezihe

(1922-2009)

Biyografik eserleriyle tanınan yazar.

Konya'da dünyaya geldi. Babası Ankara milletvekillerinden Rifat Araz'dır. Ankara Kız Lisesi'nden sonra (1941) Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji ve Felsefe Bölümü'nü bitirdi (1946). Mezun olduğu yıl Behice Boran'ın asistanı olarak aynı bölümde göreve başladı ve bazı sol hareketlere katıldı. 1948'de hocası üniversiteden uzaklaştırılınca kendisi de fakülteden ayrıldı. Doktora yapmak üzere İstanbul'a gittiyse de akademik hayattan soğudu. Bu sırada Kenan Rifâî ile tanıştı ve bir süre onun sohbetlerine devam etti; böylece hayat anlayışı ve dünya görüşü büyük değişim geçirdi. Yazı hayatına *Resimli Hayat* (1953) ve *Hayat* (1956) dergilerinde yayımlanan röportajlarıyla başladı. *Havadis* (1957), *Yeni Sabah* (1957-1962), *Yeni İstanbul* (1970), *Milliyet* ve *Güneş* gazetelerinde

köşe yazarlığı yaptı. *Meydan Larousse*, *Larousse Gençlik* ve *Türkiye* ansiklopedilerinin yönetiminde görev aldı; Kaynak Kitaplar Yayınevi'nin kurucuları arasında bulundu. 1950'li yıllarda Türk-İslâm dünyasının önde gelen mânevî kahramanlarını kendine özgü bir anlayışla tanıttığı biyografik romanlarıyla tanındı. Eserlerinde bu kişilerin çağdaş hayatla nasıl bağdaştırılabileceğini göstermeye çalıştı. Özellikle *Anadolu Evliyalari* adlı eserinde Ahmed Yesevî'den başlayarak Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Yûnus Emre, Hacı Bektâş-ı Velî, Sarı Saltuk, Merkez Efendi, Geyikli Baba, Aziz Mahmud Hüdâyî ile Kenan Rifâî'ye kadar Anadolu'yu aydınlatan gönül sultanı erenlerin yaşayışlarını hikâye etti. Ayrıca Anadolu halk törelerini, özellikle kadın giyim ve süs eşyalarının özelliklerini, bunlarla ilgili birtakım anekdotları derledi, Anadolu kadınları baş süslemelerinden bir koleksiyon meydana getirdi. Orta Anadolu yöreleri arasında yaptığı araştırmaları "Kırk Pencere Konağı" adıyla tefrika halinde *Yeni Sabah* gazetesinde yayımladı.

Gazetecilik alanındaki hizmetlerinden dolayı 2003 yılında Burhan Felek Basın Ödülü'nü alan Nezihe Araz, bir kısmı Kent Oyuncuları ve Devlet Tiyatroları tarafından sahnelenen çeşitli oyunlar ve senaryolar kaleme aldı, televizyonda özellikle kadınlar için kuşak programları hazırladı. Televizyon için yazdığı on oyun seri halinde yayımlandı (1973). Türk tarihinde yirmi sekiz kadının hayat hikâyelerini "Kadın Erenler" adıyla anlattığı incelemesi *Yeni İstanbul* gazetesinde tefrika edildi (1975).

Hiç evlenmeyen Nezihe Araz, geride birçok eser bırakan hayatının son günlerini geçirdiği Maltepe Huzurevi'nde 26 Temmuz 2009'da öldü ve Yeniköy Mezarlığı'na defnedildi. Ölümünden sonra kız kardeşi Vecihe Büyükkasoy'un torunu Jeyda Elsasser'in yönetmenliğinde "Beyond Words" adıyla hakkında bir belgesel film hazırlanmıştır (2010).

Eserleri. Şiir: *Benim Dünyam* (1950), *Yalnız Ağaç* (1951), *Bir Kırmızı Gül* (1994). **Biyografi-İnceleme:** *Kenan Rifâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık* (İstanbul 1951, Sâmîha Ayverdi, Safiye Erol ve Sofi Huri ile birlikte), *Fatih'in Derûnî Hayatı* (1953), *Anadolu Evliyalari* (İstanbul 1958), *Peygamberler Peygamberi Hazret-i Muhammed* (1960), *Hazret-i Peygamberin Torunları* (1960), *Dertli Dolap* (Yûnus Emre'nin hayatı, 1961), *Aşk Peygamberi Mevlânâ'nın Romanı* (1962; *Aşk Peygamberi*, 1985),

Fatma
Nezihe
Araz

Yirmisekiz Peygamber (1963), *Çocuk ve İslâm* (çocuklar için dinî, ahlâkî yazılar, 1968), *Gelin Canlar Bir Olalım* (1972), *Mustafa Kemal'le 1000 Gün* (1993), *Mustafa Kemal'in Ankara'sı* (1994), *Batı Anadolu ve Rumeli Evliyalari* (İstanbul 2003). **Oyun:** *Bozkır Güzellemesi* (Devlet Tiyatroları'nda sahnelenmiştir, 1974-1975), *Öyle Bir Nevciyan* (1979), *Alaca Karanlık* (1981), *İmparatorun İki Oğlu* (1983), *Kar Yağdı Hatun* (İstanbul Devlet Opera ve Balesi tarafından sahnelenmiştir, 1986), *Afife Jale* (Selim İleri ile birlikte, 1987-1988'de sahnelenmiştir), *Cahide* (1990), *Ballar Balını Buldum* (Devlet Tiyatroları'nda sahnelenmiştir, 1991), *Savaş Yorgunu Kadınlar* (1992), *Kuvâ-yı Milliye Kadınları* (1997).

BİBLİYOGRAFYA :

Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, İstanbul 1983, s. 40; Nihad Sami Banarlı, *Kitaplar ve Portreler* (İstanbul 1985), İstanbul 2009, s. 168-172; İhsan Işık, "Araz, Nezihe", *Yazarlar Sözlüğü*, İstanbul 1998, s. 69; İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, İstanbul 2001, s. 292; Sema Uğurcan, *Edebiyatımız: Yazarlar, Meseleler*, İstanbul 2012, II, 357-359; "Araz, Nezihe", *TDEA*, I, 151; "Araz, Nezihe", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, İstanbul 2003, I, 110-111.

ABDULLAH UÇMAN

ARJANTİN

Güney Amerika'da ülke.

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

II. TARİH

III. ÜLKEDE İSLÂMİYET

IV. ARJANTİN-OSMANLI İLİŞKİLERİ

Kuzeyde Bolıvy ve Paraguay, kuzeydoğuda Brezilya ve Uruguay, batıda Şili ile komşudur. Ülkenin doğu ve güneydoğusu Atlas Okyanusu kıyıları ile sınırlanır. Resmî adı Arjantin Cumhuriyeti (Republica Argentina), yüzölçümü 2.791.810 km²'dir. Nüfusu 41.119.000 (2012), başşehri Buenos Aires (3.776.000), nüfusu 700.000'i aşan diğer

önemli şehirleri Cordoba (1.600.000), Rosario (1.325.000), Mendoza (1.100.000), La Plata (957.000), San Miguel de Tucuman (903.000) ve Mar del Plata'dır (710.000).

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Arjantin, Güney Amerika'nın güney kesiminde And dağları ile Atlas Okyanusu arasında yer alan ve güneye doğru genişliği azalan büyük bir ülkedir. And dağları, Kuzeydoğu düzlükleri, Pampalar (Pampas) ve Patagonya olmak üzere dört coğrafi bölgeye ayrılır. Temelini ikinci ve üçüncü zaman kıvrımlarının oluşturduğu, yükseltisi 6000 metreyi geçen zirvelerin bulunduğu And dağları ülkenin batısında uzanır. Güney Amerika kıtasının ve Arjantin'in en yüksek dağı olan Aconcagua (6962 m.) Arjantin-Şili sınırında yer alır. Parana nehri ve kollarının geçtiği Kuzeydoğu düzlüklerinin doğu kısmı Mezopotamya (Mesopotamia), batı kısmı Chaco olarak adlandırılır. Pampalar ise Chaco'nun güneyinden başlar, doğuda Atlas Okyanusu kıyılarına, batıda And dağları eteklerine kadar uzanır ve yükseltisi genellikle 40-50 m. civarında olan geniş ve oldukça düz bir alandır. Pampalar'dan güneye doğru gidildikçe yükselti artar, dar ve derin vadilerle yarılan Patagonya platosuna geçilir. Patagonya'nın güneyinde doğu kesimi Arjantin sınırları içinde kalan Tierra del Fuego (ateş toprakları) bulunur.

Ülkede nemli tropikal, nemli ılıman, savan ve step iklimi gibi iklim özellikleri görülür. Kuzeydoğuda nemli tropikal iklim hâkimdir. Ocak ayı ortalama sıcaklığı 28°C'ye kadar yükselir, temmuz ayı ortalaması ise 22°C civarındadır. Chaco'da yazlar sıcak ve nemli, kışlar kurak ve yumuşak geçer. Ortalama sıcaklık yaz mevsiminde 28°C, kış mevsiminde 18°C'dir. Pampalar'ın doğu kısmında nemli ve ılıman bir iklim görülür. Batı Pampalar daha kurak ve serindir. Patagonya'da iklim kurak ve soğuktur. Tierra del Fuego'da kış mevsimi ortalama sıcaklığı 2°C, yaz mevsimi ortalama sıcaklığı 9°C'dir. Ülkenin kuzeydoğusu en yağışlı alandır. Mezopotamya'da yıllık yağış 1000 milimetreyi geçer. Pampalar'da bu değer doğuda 800-900 mm., batıda 400-500 mm. civarındadır. Patagonya'da yıllık ortalama yağış 250 milimetreden azdır. Tierra del Fuego'nun güney kısmı da bol yağış alır.

Ülkede bitki formasyonları çeşitlidir. Ormanlık alanlar ülkenin yaklaşık % 11'ini kaplar. Kuzeydoğudaki nemli tropikal ormanlarda arokarya, fildişi, kordiya, bambu (Bambusea) ağaçları ve Paraguay çayı yetişir. Chaco'da odunu çok sert olduğu

için "quebracho" (balta kıran) denilen, kabukları tanen bakımından zengin ormanlar bulunur. Pampalar'da nemli ve kuru savan, Patagonya'da kurakçıl dikenli çalı ve step formasyonları hâkimdir. Step formasyonunun en yaygın türleri çayır otu, sorguçu otu, brom otu, yıldız çiçeği, kılçık otu, zembil otu, rüzgâr otu, yumak otu, inci otudur. Tierra del Fuego'da hâkim elemanı güney kayını olan nemli ılıman ormanlar görülür.

Başlıca akarsuları Parana nehri, Uruguay, Rio Colorado ve Rio Negro'dur. Parana, Güney Amerika'nın Amazon'dan sonra ikinci büyük akarsuyudur. Ülkenin önemli gölleri Mar Chiquita (5770 km²), Argentino (1415 km²) ve Viedma'dır (1088 km²). Mar Chiquita içerdiği yüksek orandaki mineraller sebebiyle sağlık turizmi açısından önem taşır. Argentino gölü Patagonya'da Los Glaciares Millî Parkı'nda bulunur. Yüksekliği yer yer 50-60 metreyi bulan, dünyaca ünlü Perito Moreno buzulu Argentino gölünde kesintiye uğrar. Kuzeyde Brezilya sınırında dünyanın en büyük şelâlelerinden Iguazu yer alır. Arjantin'de Los Glaciares, Iguazu Ischigualasto / Talampaya millî parkları ve Valdes yarımadası UNESCO tarafından dünya mirası listesine alınmıştır.

Ülke nüfusunun % 92,5'i şehirlerde, % 7,5'i kırsal alanlarda yaşamaktadır. Kilotrekareye düşen nüfus miktarı on beştir. Rio de la Plata körfezi kısındaki Buenos Aires, Güney Amerika'nın ikinci büyük şehridir. Arjantin'de nüfusu 500.000'in üzerinde on, 200-500.000 arasında sekiz, 100-200.000 arasında yirmi dört şehir bulunmaktadır. Tarımsal nüfusun ürettiği ürünler için toplanma ve dağıtım merkezi özelliği taşıyan, nüfusu 50-100.000 arasında değişen şehir sayısı seksen dördttür. Arjantin nüfusunun % 86,4'ü Avrupa kökenli, % 8'i yerli ve Mestizo, % 4'ü Arap ve Doğu Asya kökenli, % 1,6'sı yerlilerden oluşmaktadır. Nüfusun yaklaşık % 92'si Katolik, % 2'si Protestan, % 2'si yahudi ve % 2'ye yakını müslümandır.

Arjantin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanır. Ekilebilir alanlar ülke topraklarının % 25'ini kaplar. Başlıca tarım ürünleri soya fasulyesi (40 milyon ton), buğday (8,1 milyon ton), arpa (5,1 milyon ton), mısır (21 milyon ton), şeker kamışı (25 milyon ton), üzüm (2,8 milyon ton) ve pamuktur. Ülkenin kuzeyindeki Misiones yöresinde Paraguay çayı (yerba mate) yetişir (290.000 ton). Yağlı tohum (soya, ayçiçeği, keten tohumu) ve meyve (turuncgiller, elma, armut) üretimi de önemlidir. Yüzölçümünün % 50'den fazlasını çayır

ve meraların kapladığı Arjantin dünyanın en büyük et ve yün üreticileri arasında yer alır. Pampalar sığır (45 milyon) ve at (3,6 milyon) yetiştiriciliğiyle tanınır. Koyun (16,3 milyon), keçi (4,3 milyon) yetiştiriciliği ve yün Patagonya'da önemlidir. Arjantin kıyıları (4989 km.) dünyanın en iyi balıkçılık alanlarındandır. Ülkede petrol, doğal gaz, kömür, kurşun, çinko, kalay, bakır, altın, demir cevheri ve manganez çıkarılır. Sanayi daha çok tarımsal ürünlerin işlenmesine dayanır. Arjantin, Güney Amerika ülkeleri içinde en uzun demiryolu hattına sahiptir (37.000 km.). Karayolu iç ulaşımında önemlidir (231.000 km.). Hava ulaşımı da gelişmiştir. Arjantin 1000'i aşan havaalanı ile dünyada altıncı sırada yer alır (1138 havaalanı). Parana nehri ve kolları üzerinde su yolu ulaşımı gelişmiştir (11.000 km.). Başlıca ihraç ürünleri soya fasulyesi, buğday, mısır, bitkisel yağlar, et, yün, deri ve diğer hayvansal ürünlerdir. İhracat yapılan ülkelerin başında Brezilya, Çin, Şili ve Amerika Birleşik Devletleri gelir. Makine, motorlu araçlar, petrol, doğal gaz, organik kimyasallar ve plastikler ithal edilen başlıca maddelerdir. En çok ithalât Brezilya, Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve Almanya ile gerçekleştirilir. Ülke ekonomisinde turizmin rolü giderek artmaktadır. Önemli turizm alanları içinde başşehir Buenos Aires, kıyıları, Mar del Plata'da geniş plajlar, Iguazu şelâlesi, millî parklar, doğal hayatı koruma alanları, akarsular ve göller sayılabilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Selâmi Gözenç, *Orta ve Güney Amerika Ülkeler Coğrafyası*, İstanbul 1993, s. 197-227; P. Calvert, *A Political and Economic Dictionary of Latin America*, London 2004, s.15-19; R. A. Crooker, *Argentina*, New York 2004; *Global Agricultural Trade and Developing Countries* (ed. M. Ataman Aksoy – J. C. Beghin), Washington 2005, tür.yer.; *The Physical Geography of South America* (ed. Thomas T. Veblen v.dğr.), New York 2007, tür.yer.; T. L. Edwards, *Argentina: A Global Studies Handbook*, Santa Barbara 2008; *Fiscal Policy, Stabilization and Growth Prudence or Abstinence?* (ed. G. E. Perry v.dğr.), Washington 2008, tür.yer.; *Countries of the World and Their Leaders 2011* (ed. K. Ellicott), Detroit 2010, I, 91-102; S. H. Lence, "The Agricultural Sector in Argentina: Major Trends and Recent Developments", *The Shifting Patterns of Agricultural Production and Productivity Worldwide* (ed. J. M. Alston v.dğr.), Iowa 2010, s. 409-448; E. Wittekind, *Argentina*, Edina 2012; *Arjantin Ülke Raporu* (İstanbul Ticaret Odası), İstanbul 2013; *FAO Statistical Yearbook 2014 Latin America and the Caribbean Food and Agriculture*, Santiago 2014, tür.yer.; Houssain Kettani, "Muslim Population in the Americas: 1950-2020", *International Journal of Environmental Science and Development*, I/2, Singapore 2010, s. 130.

